

Sygn. akt I Ns 273/11

POSTANOWIENIE

Z., dnia 21 grudnia 2012 roku

Sąd Rejonowy w Złotoryi I Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSR Piotr Krawczuk

Protokolant: st. sekr. sądowy Bożena Zielińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 grudnia 2012 roku w Z.

sprawy z wniosku P. S.

przy udziale J. S. (1) i K. H.

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku

postanawia:

- I. zmienić stwierdzenie nabycia spadku po J. S. (2) orzeczone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Złotoryi z dnia 18 listopada 2010 roku pod sygn. akt: I Ns 505/10 i stwierdzić, że spadek po J. S. (2) z domu S. zmarłej dnia 05 września 2008 roku w Z., ostatnio stale zamieszkałej w W. numer 18, gmina P., nabył na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 06 sierpnia 2008 roku i wprost mąż spadkodawczyni W. S. (1) w całości;
- II. zasądzić od uczestniczki postępowania K. H. na rzecz wnioskodawcy P. S. kwotę 377 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania;
- III. nakazać uczestniczce postępowania K. H., aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Złotoryi kwotę 1408,12 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca P. S. w dniu 06 maja 2011 r. złożył wniosek o zmianę stwierdzenia nabycia spadku po J. S. (2) z domu S. zmarłej w dniu 05 września 2008 r., orzeczonym postanowieniem Sądu Rejonowego w Złotoryi z dnia 18 listopada 2010 r. pod sygn. akt I Ns 505/10, przez stwierdzenie, że spadek nabył na podstawie testamentu w całości jej mąż W. S. (2). Wraz z tym złożył na rozprawie wniosek o obciążenie kosztami postępowania uczestniczkę K. H. i zasądzenie od niej kosztów zastępstwa adwokackiego według czterokrotności stawki minimalnej.

Z uzasadnienia wniosku wynikało, że Sąd wymienionym postanowieniem stwierdził nabycie spadku po zmarłej przez jej spadkobierców ustawowych małżonka W. S. (1) oraz dzieci J. S. (1), P. S. i K. H. z domu S. w udziałach po 1/4 części. Wnioskodawca po wydaniu postanowienia odnalazł oryginał testamentu spadkodawczyni, na podstawie którego zmarła powołała do spadku w całości męża W. S. (1) i złożył testament w Sądzie celem jego otwarcia i ogłoszenia.

Uczestnik postępowania J. S. (3) ostatecznie pozostawił rozstrzygnięcie do uznania Sądu, a uczestniczka K. H. domagała się oddalenia wniosku i zasądzenia od wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w wysokości czterokrotności stawki minimalnej.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

W dniu 05 września 2008 r. w Z. zmarła J. S. (2) z domu S., ostatnio stale zamieszkała w (...), gmina P.. W chwili śmierci pozostawała w związku małżeńskim z W. S. (1). Mieli troje dzieci P. S., J. S. (1) i K. H. z domu S.. Było jeszcze jedno dziecko, ale zmarło przy porodzie. Zmarła nie miała dzieci przedmałżeńskich, pozamałżeńskich ani przysposobionych. Małżonek i dzieci spadkodawczyni nie odrzucali po niej spadku, nie zrzekli się dziedziczenia i nie byli uznani za niegodnych do dziedziczenia.

Dowód: odpis skrócony aktu zgonu spadkodawczyni, odpisy aktów stanu cywilnego wnioskodawcy i uczestników postępowania – k. 3 - 4 akt I Ns 505/10, zapewnienia spadkowe /k.82 odwr.-83/.

J. S. (2) pozostawiła po śmierci testament, w którym powołała do całości spadku męża W. S. (1). Testament był sporządzony w całości pismem ręcznym spadkodawczyni, podpisany i opatrzony przez nią datą 06 sierpnia 2008 r.

Dowód: odpis testamentu własnoręcznego spadkodawczyni w aktach I Ns 271/11 – oryginał w Kasie Sądu, opinie biegłej sądowej E. S. /k.37-49,94-107,146/.

Testament był przechowywany przez męża spadkodawczyni W. S. (1) i został w nieustalonych okolicznościach skopiowany. Kopia testamentu była przechowywana w kopercie, którą W. S. (1) oddał na przechowanie drugiej żonie K. S. z własnym testamentem i polecił jej, by złożyła oba testamenty w Sądzie po jego śmierci.

Dowód: zeznania świadka K. S. /k. 145-146/.

W dniu 09 września 2010 r. K. H. złożyła w Sądzie Rejonowym w Złotoryi wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej J. S. (2). W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku uczestniczyli J. S. (1) i P. S.. Nie ujawnili istnienia testamentu spadkodawczyni i Sąd postanowieniem z dnia 18 listopada 2010 r. stwierdził, że prawa do spadku po zmarłej nabyli jej spadkobiercy ustawowi: małżonek W. S. (1) oraz zstępni P. S., J. S. (1) i K. H. w udziałach po 1/4 części każdy z nich. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 09 grudnia 2010 r.

Dowód: akta Sądu Rejonowego w Złotoryi, sygn. I Ns 505/10.

W dniu 30 listopada 2010 r., po śmierci W. S. (1), jego druga żona J. S. (2) złożyła w Sądzie Rejonowym w Złotoryi kopię testamentu spadkodawczyni J. S. (2) z wnioskiem o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, który cofnęła i Sąd na posiedzeniu w dniu 28 lutego 2011 r. umorzył postępowanie. W posiedzeniu Sądu, tak jak poprzednio, brali udział K. H., J. S. (1) i P. S.. Byli zgodni co do tego, że pismo na kopii nie jest pismem zmarłej i nikt z nich nie wiedział by, zmarła sporządziła testament i kto mógłby go posiadać.

Dowód: akta Sądu Rejonowego w Złotoryi, sygn. I Ns 700/10.

Na przełomie miesięcy lutego i marca 2011 r. P. S. odnalazł testament J. S. (2) w mieszkaniu ojca W. S. (1). Testament był ukryty w kasetce metalowej złożonej w skrytce pod podłogą w kuchni. Po odnalezieniu testamentu złożył on wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej.

Dowód: przesłuchanie wnioskodawcy /k.82 odwr.-83, 167 odwr.-168/.

W rezultacie poczynionych ustaleń Sąd zważył, co następuje:

W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku rolą Sądu jest ustalenie prawidłowego porządku dziedziczenia po zmarłym spadkodawcy (art. 677 § 1 k.p.c.). Gdyby jednak okazało się, że spadkobiercami są inne osoby niż stwierdzono to w prawomocnym postanowieniu, ustawodawca dopuścił możliwość zmiany tego orzeczenia w szczególnym, przewidzianym do tego trybie, różnym od wznowienia postępowania na zasadach ogólnych (art. 679 k.p.c.).

Przyjęty przez ustawodawcę tryb zmiany stwierdzenia nabycia spadku zakłada, że wniosek taki może zgłosić każdy zainteresowany, nie wyłączając osoby, która brała udział w zakończonym prawomocnie postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Warunkiem jest, by dotychczasowy uczestnik powołał się na podstawę zmiany postanowienia, której

nie mógł powołać w tym postępowaniu, a z samym wnioskiem wystąpił przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał taką możliwość (art. 679 § 1 k.p.c.).

Wnioskodawca P. S. był synem spadkodawczyni i brał udział w postępowaniu o stwierdzenie nabycia po niej spadku, w którym ustalono, że prawa do spadku po niej nabyli jej spadkobiercy ustawowi. Na ten czas wnioskodawca ani żaden z uczestników nie miał wiedzy o istnieniu ważnego testamentu spadkodawczyni, który wyłączałby lub modyfikował ustawowy porządek dziedziczenia (art. 926 § 2 k.c.). W każdym razie nic innego nie wynikało z akt tej sprawy prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Złotorzy pod sygn. I Ns 505/10, ani akt późniejszej sprawy o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej, zarejestrowanej pod sygn. I Ns 700/10.

Dowód z zeznań świadka J. S. (2) pozwolił ustalić, że dysponowała ona kopią własnoręcznego testamentu o treści nieznannej dzieciom spadkodawczyni, którą W. S. (1) przekazał drugiej małżonce w zamkniętej kopercie. Nie brała ona udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, a kopię tego dokumentu ujawniła dopiero po prawomocnym zakończeniu sprawy, w postępowaniu wszczętym z jej wniosku, a zakwalifikowanym przez Sąd jako sprawa o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. S. (2) (vide: akta o sygn. I Ns 700/10). Wtedy wnioskodawca i pozostali uczestnicy mogli dowiedzieć się o istnieniu testamentu własnoręcznego spadkodawczyni i jego treści, która odbiegała od ustawowego porządku dziedziczenia, mimo, że testament nie został przez Sąd otwarty i ogłoszony z braku oryginału dokumentu (art. 649 § 1 k.p.c.). Miało to miejsce na posiedzeniu Sądu w dniu 28 lutego 2011 r. i od tego dnia, a nie od dnia ujawnienia oryginału testamentu, należało liczyć termin z upływem którego wnioskodawca uzyskał możliwość wzruszenia prawomocnego stwierdzenia nabycia spadku.

W orzecnictwie ugruntowany jest pogląd, że kopia, czy odbitka testamentu nie jest testamentem w rozumieniu art. 941 k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1972 r. I CR 403/72, OSNCP 1973/3, poz. 49, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 grudnia 1974 r. II CR 906/74, LexPolonica nr 320328). Tym niemniej fakt sporządzenia testamentu w przepisanej formie i jego treść można odtworzyć w postępowaniu o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku także wtedy gdy oryginał testamentu zaginął, na podstawie jego kopii, a nawet zeznań świadków (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1987 r. III CZP 25/87, OSNCP 1988/9, poz. 117, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1992 r. III CZP 120/92, OSNCP 1993/3, poz. 26, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1999 r. II CKN 255/08, OSNC 1999/11, poz. 194, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 08 października 2004 r. V CK 184/2004, LexPolonica nr 1631451, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2005 r. II CK 2/2005, Monitor Prawniczy 2005/16, poz. 779).

Wszystko wskazywało zatem, że treść testamentu spadkodawczyni nie była znana uczestnikom postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, a wnioskodawca powołał się na podstawę zmiany postanowienia, której nie mógł powołać w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku i składając wniosek w dniu 06 maja 2011 r. zachował roczny termin do jego złożenia liczony od dnia w którym uzyskał taką możliwość. Marginalne znaczenie, jak się okazało, miały natomiast okoliczności w jakich wnioskodawca odnalazł oryginał testamentu, istotne o tyle tylko, że tłumaczyły przyczyny dla których testament nie został ujawniony przed prawomocnym zakończeniem sprawy o stwierdzenie nabycia spadku.

Okoliczności powyższe zostały dostatecznie wyjaśnione w postępowaniu sądowym w przesłuchaniu wnioskodawcy, który na wniosek pełnomocnika uczestniczki złożył w dniu 21 grudnia 2012 r. powtórnie wyjaśnienia (vide: k. 167 odwr.-168), zgodne z tym co przedstawił podczas rozprawy z dnia 23 lutego 2012 r. (k.82 odwr.). Kolejne wnioski dowodowe o zobowiązanie wnioskodawcy do „dostarczenia kasetki czy skrzynki w której odnalazł testament, a ponadto przeprowadzenie wizji w miejscu zamieszkania, w szczególności pomieszczenia gdzie została ona odnaleziona (...)”, zostały zgłoszone przez nią dopiero drugim przesłuchaniu wnioskodawcy (k.168 odwr.), mimo że uczestniczka od dawna wiedziała o okolicznościach w jakich wnioskodawca wszedł w posiadanie testamentu. Wniosek taki mogła złożyć wcześniej, także przez pełnomocnika, chociażby na rozprawie w dniach 17 sierpnia 2012 r. i 05 października 2012 r., gdy składała inne wnioski dowodowe dla wykazania miejsca przechowywania, ujawnienia i powielenia testamentu (vide: k.140 odwr.,147). Wniosek dowodowy zgłoszony na tym etapie postępowania zmierzał tylko do

przewlekłości postępowania i Sąd na podstawie art. 217 § 2 k.p.c. w pierwotnym brzmieniu w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., postanowił o jego oddaleniu.

Podobnie spóźniony, ale i prawnie nieistotny pozostawał wniosek o przesłuchanie w charakterze świadków Z. H. i B. H.. Uczestniczka zgłosiła przed zamknięciem rozprawy wniosek o dopuszczenie dowodu z ich zeznań na okoliczność „ustalenia treści rozmowy, która była przeprowadzona między wnioskodawcą, a uczestniczką postępowania, informacji które zostały przekazane przez wnioskodawcę uczestniczce postępowania na temat testamentów i ich ilości oraz uzależnienia nieujawnienia testamentu matki w przypadku wydania pokoju który uczestniczka postępowania w tym czasie remontowała” (k.168 odwr.). Zwrócić należało uwagę, że pełnomocnik uczestniczki wyjaśniła, że nie jest w stanie podać daty takiej rozmowy, ale wiedziała, że był to okres zimy 2011 r. (tamże). Nawet jeśli w jakimś stopniu pomyliła daty, dotychczasowe stanowisko uczestniczki i wyjaśnienia wnioskodawcy, który przeczył by w taki sposób szantażował uczestniczkę, wskazywały, że ich rozmowa miała miejsce po prawomocnym stwierdzeniu nabycia spadku, a przed upływem terminu do zgłoszenia żądania zmiany stwierdzenia nabycia spadku. Był to więc wniosek dowodowy nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy, podlegający oddaleniu na podstawie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd zasięgnął w sprawie opinii biegłej sądowej z zakresu badań pisma ręcznego E. S. i zweryfikował wszystkie zgłoszone przez uczestniczkę postępowania wątpliwości co do autentyczności pisma spadkodawczyni składającego się na treść testamentu holograficznego. Sąd nie widział przy tym potrzeby powtórnego wydania opinii podstawowej przez innego biegłego tylko dlatego, że zlecenie jej opracowania wydała sędzia, która orzekała w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku i podlegała wyłączeniu z mocy ustawy na podstawie art. 48 § 3 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2004 r. III CK 458/2003, LexPolonica nr 389924).

Opinia podstawowa została sporządzona przez biegłą sądową na piśmie i odczytana na rozprawie przed sądem orzekającym we właściwym składzie, a po zgłoszeniu przez uczestniczkę dodatkowych zastrzeżeń, uzupełniona w takiej samej formie i wyjaśniona przez biegłą w ustnym przesłuchaniu (k.146). W takim kształcie wydana opinia miała nie tylko charakter kategoriyczny, ale też wszechstronny i nie pozostawiała dla Sądu żadnych wątpliwości, że to spadkodawczyni napisała w całości złożony testament, podpisała go i opatrzyła datą, zgodnie z wymogami art. 949 § 1 k.c. Na jego podstawie powołała do całości spadku męża W. S. (1) w miejsce dziedziczenia opartego na ustawie, z którego prawa do spadku przypadająby w równych częściach małżonkowi spadkodawczyni i jej dzieciom (art. 931 § 1 k.c.).

W rezultacie tego Sąd na podstawie art. 679 § 3 k.p.c., zmieniając dotychczasowe postanowienie, stwierdził nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym i orzekł jak w pkt I sentencji.

O kosztach postępowania Sąd postanowił na 520 § 3 k.p.c. w ten sposób, że obciążył uczestniczkę postępowania K. H. kosztami postępowania poniesionymi przez wnioskodawcę P. S. dla obrony przed jej zarzutami. Obejmowało ono wynagrodzenie adwokackie w kwocie 360 zł, liczone w stawce minimalnej określonej w § 9 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2002 r. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) z kosztami opłaty skarbowej w kwocie 17 zł. Sąd nie uwzględnił wniosku o zasądzenie wynagrodzenia w wysokości czterokrotności stawki taryfowej, bo nie uzasadniał tego nakład pracy pełnomocnika wnioskodawcy i jego wkład w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia (§ 2 ust. 1).

Sąd postanowiono, jak w pkt II sentencji.

Podobnie, kierując się brzmieniem art. 113 ust.1 w zw. z art. 84 ust.2 ustawy z dnia 28 lipca 2005r o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz.1398 ze zm.), przy odpowiednim zastosowaniu art. 520 § 2 k.p.c., Sąd nakazał uczestniczce, aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Złotoryi kwotę 1408,12 zł, która stanowiła nieopłacone przez uczestników wydatki poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa (pkt III).